

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Vita Spirituali, Eivsque Perfectione - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1611

Religiosus appetitum sciendi moderetur. Cap. xxxix.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77833](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77833)

tempore debitam tranquillitatem tenere, & vanis rerum imaginibus mentem ad Deum contemplandum exuere. Imò aliqui in tantum, piis curis & solitudinibus distrahuntur, ut paulatim seipsum efficiant, & quietis impatientes, & silētij ac lectionis afores, & omnis orationis ac contemplationis expertes. Quod quidem non fecit externa occupatio, quæ prudenter admittitur, solet miro modo ad orationem disponere, & deuotionis affectum excitare, sed eiusdem actionis sine studio tranquillitatis acceptio. Suntque homines isti, qui curis externis immoderate distrahunt, si bene considerentur, superbi, & sibiipsis præfidentes, & non in Deum spem suam collocantes, & ideo putant, immoderata cura, & assiduis rerum, quas tractant, cogitationibus, se rebus prosperum finem daturos, & magnum nomen, aut Prælatorum, aut concionatorum adepturos. Non ita se gerant, qui ad perfectionem aspirant, sed in Deo omnem fiduciam suam constituentes, suauiter & tranquille omnia suæ curæ demandata disponant. Imitentur illum, de quo scriptum est: Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris, posse. Quod proprium esse virorum spiritualium, Gregorius docet suis verbis: Cum occupationes extrinsecus perstreperunt, intrinsecus in amore pacatissima quies tenetur, atque occupationem tumultus exterioris perstreperentis dispensat, interioris præficiens iudex ratio, & tranquillo moderamine, & quæ circa se minus sunt tranquilla disponit. Sicut enim vigor mentis frænâdis præest motibus carnis, sic sæpe superimpositos tumultus occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curæ si peruerso amore non appetuntur, non confuso, sed ordinato animo ministrari queunt. Et ita sanè ministrabat Daniel, & curas magnas non vnius, sed multorum regnorum gerebat, qui ingressus domum suam, & fenestras apertis in cœnaculo suo, contra Ierusalem tribus temporibus in die fletebat genua, & adorabat, confitebanturque corâ Deo suo Sic & David, qui rex potentissimus, & bellator fortissimus de seipso dicit: Septies in die laudem dixi tibi, propter iudicia iustitiæ tuæ. Sic & Paulus, cuius instantia quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum, & tamen ait: Nostra conuersatio in cœlis est. Sic & Ioannes, qui totas Asiæ rexit Ecclesias, & tamen tanta animi tranquillitate fruebatur, ut fuerit ad diuinas reuelationes suscipiendas, & cœlestia mysteria cognoscenda subuectus. Pusilli quidem animi est, rerum externarum cura distendi, & eorum quæ sibi iniungitur, occupatione turbari. Hanc pusillitatem summis conatibus euincamus, & sicut Dominus inter turbas ipsum comprimentes, ita & inter occupationes irruentes, quieti & tranquilli esse curemus. Ista enim actionum externarum moderatione retenta, & in eis ista tranquillitate seruata, earum curis immoderatis non sedabimur, sed mirabiliter proficiemus.

Religiosus appetitum sciendi moderetur.

CAPVT XXXIX.

DOCUMENTVM, cui nunc initium dāmus, nō omnes alloquitur, sed eos dū taxat, qui immoderato sciētiarū amore tenentur: multi enim sūt etiā in cœtibus religiosus, adeo stupidi, & honorū artiū ac vtilium disciplinarū appetitū vacui, ut potiùs debeāt ad sciēdi desiderii excitari. Hos breui sermone rogam⁹, ne rebus externis, aut noxiæ otiositati ita se tradant, ut hanc præstāissimā occupationē, & pro-

A priam hominis deserat, quæ & optimum sui, scilicet mentem perficiūt, & aliis hominibus se quàm vtilissimos reddunt. Nam scriptum est: Quia tu scientiam repulisti, repellā te ne sacerdotio fugaris mihi. Nec dign⁹ est ad sacrū Dei altare procedere, nec cœlestia tractare mysteria, nec in via cœli proximis ministrare, qui in statu sacerdotali constitutus, ignoratiōē & cæcitatē amplectitur, & cum sit Ecclesiæ oculus, in perpetua caligine & obscuritate versatur. Quare quilibet religiosus pro modulo suo (neq; enim vniuersi ad sciētiarū profunditatem apti sunt) ita vitam suam (obediētia nō contradicente) disponat, ut bonam eius partem in vtilium disciplinarum, & sacrarum literarum, ac antiquorum Patrū lectionem impendat. Hoc enim studio, & ætatē suam vtiliter trāfiget, & intra semetipsum mirabiles omnis virtutis stimulos sentiet, & alios doctrina ad omnia sanctitatis amorē accendet. Nunc ergo solos sciendi studiosos alloquimur (nā ignorātes alio loco monebimus) & hi, illud prouerbium, ne quid nimis. Memoria tenēat, necesse est. Si enim scriptura dicit: Noli esse iustus multum] quasi in ipsa executione iustitiæ possit esse nimius rigor, quāto magis diceret, noli esse nimium sciens, siquidem sciētia non iam vt iustitia nos bonos simpliciter facit, sed ea ratione quærenda est, quæ nos ad iustitiam ac bonitatem disponit. Dixit profectō, & noli esse nimium sciens in illis verbis, quæ sequuntur, & non plus sapias, quā necesse est, ne obtupescas: Et in illo etiā, quod dicit Paulus: Non plus sapere, quā oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē.] Est nāq; spiritualis quædam ebrietas à nimietate sciētiæ proueniens, quæ solet vehementius & perniciosius, quā vinū, sensum ac mentem subuercere, & hominem verā rerū æstimatione priuare. Fitque miro modo, ut lux mentem cæcet, & sciētia demētet, & rerū cognitio affectum obducat. Imò id mirū non est: nam immoderata lux luminibus infirmis obiecta, solet eos perpetua caligine obruere, & vinum corpus roborans, sine mensura sobrietatis ingestum, solet corporis compagem dissoluere, & amor concubinae non semel consueuit amorem legitimæ coniugis ablegare. Sciētia autē, quæ pedissequa est charitatis, in concubinā hominis vertitur, cum virtuti anteponitur, & immoderatis affectibus adamatur. Vnde sciētia diligenda est, sed moderate diligenda, & discretā quædā sobrietas in eius acquisitione seruanda, ut nō plusquam oportet sapiētes vsque ad dæmonū virtutis procedamus. Hæc sola, ut sponsa, vult diligi, & vt vxor, ad mari, quæ se iniuria affectam putat, si iustus ob amorem sciētiæ, vel tantillum ab eius dilectione, & affectu desciscat. Et verè sciētiā immoderate diligens, à virtutis solet amore, & studio discedere, quoniam illa sine fræno discretiōis accepta, animum, plusquam dici possit, à sui cognitiōe distrahit, & quæ moderata ad salutem deprimat, immoderata ad morbum distendit, & affectum obdurat, quem emollire debuerat. Quantum à sui cognitiōe animum distrahatur, in illis, sapiētiis antiquis perspici potest, de quib⁹ inquit Paulus: Et obscuratum est insipiens cor eorum: dicētes enim se esse sapiētes, stulti facti sunt. Quænam fuit causā huius obscuritatis & stultitiæ sapiētū, nisi sciētia non debita ratione quæstita, quæ, cum cognouissent Deum, nō sicut Deum glorificauerūt, aut gratias egerūt, sed euauerunt in cogitationibus suis. Quantum verò superbiæ cogitatio inflat, angelus ille primus ostēdit suorum donorum notione distentus, & ob superbiā deiectione confusus. Quātum tādē obducat voluntatis affectum, docet ipsa natura, quæ si per vnum rinulum deriuat totam

aquam

Sapient. 12.

Grego. 18
mor. c. 29.

Daniel. 6

Psal. 118.

2. Corint.
11.
Philip. 3.

Off. 4.

Ter. in
Andria
Eccl. 7.

Rom. 11

Rom. 1.

aquā purissimi fontis, nihil humoris aliis riuulis impartiendū relinquit. Ita si scientia, & speculatio omnes vires mētis exhauriat, nihil habet animus, quod ad pascendam & rigandam voluntatem effundat.

Si ergo appetitus sciendi moderādus est, dicamus, in quo consistat ista moderatio, vt eam perfectionis desiderio ad actionem referamus. Et mihi quidem hanc rem attentē cogitanti in tribus videtur constituta, scilicet in rebus, quæ addiscēdæ sunt, & in modo, quo sunt addiscēdæ, & in tempore, quod intellectui perficiendo sine vllō detrimento virtutis est cōcedendū. Vt autem religiosus amator perfectionis (hunc enim instruimus) sciat, quid ab ipso addiscendum: & sciendum sit, illud cōstituamus. Scientias humanas nō esse ab Ecclesia negligendas, ex quibus ad rerum diuinarum cognitionē non minimū aliquando emolumentum decipit. Dauid enim, vt libro Paralipomenō scriptū est, tulit pharetras aureas, quas habuerant serui Adazer, & attulit eas in Ierusalē. In Dauide, Christiū, in Hierosolymam infert, cū humanas scientias, ad expugnandos errores, & confirmandam veritatem intra sanctam Ecclesiam admittit: Israhelita quoque ex præcepto Domini petierunt ab Ægyptiis vasa aurea & argētea, plurimamq; suppellectilem, quam illis numquā reddiderunt, sed ad suos vsus in terram promissam reportarunt. Quo signatum est, nos, qui ex gentilitate in verum Dei cultum, & ex mendaciis in veritatem, & ex tenebris in lucem translati sumus, iure posse quicquid Philosophi, & oratores pretiosum habuerunt, ad nostram vtilitatem & scripturæ interpretationē assumere. & nobiscum in gremium Ecclesiæ transferre. Et sic interpretatur hunc locum Augustinus, dicens: Sicut Ægyptij non solum idola habebāt, & onera grauiā, quæ populus Israhel detestaretur, & fugeret, sed etiā vasa, atque ornamenta de auro, & argēto, & vestem, quæ ille populus exiens de Ægypto, sibi potius tamquam ad vsum meliorem elanculō vendicauit, non auctoritate propria, sed præcepto Dei ipsi Ægyptiis nescienter commendātib; ea, quibus nō bene utebātur, sic doctrinæ omnes gentiliū, non solum simulata & superstitiosa signēta grauesq; sarcinas superuacanei laboris habent, quæ vnusquisq; nostrū dūce Christo de societate gentiliū exiens debet abominari, atq; deuitare, sed etiā liberales disciplinas vsui veritatis aptiores, & quædā morum præcepta vtilissima continent, deq; ipso vno Deo colendo nōnulla vera inueniuntur apud eos, quod eorū, tamquam aurum, & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdā quasi metallis diuinæ prouidentia, quæ vbi que infusa est, eruerūt, & quo peruersē atq; iniuriosē ab obsequia demonum abutūtur, cū ab eorū miserā societate sese animo separat, debet ab eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicādi Euangelij. Vestem quoq; illorū, id est, hominum quidem instituta, sed tamē accommodata humanæ societati, qua in hac vita catere nō possumus, accipere, atq; habere licuerit in vsum cōuertēda Christianū. Quo etiam notante cognoscimus antiquos Ecclesiæ Patres hoc disciplinarū genus non refugisse. Nā (vt nūc Mosem taceamus, de quo scriptū est: Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorū) certē Beatus Cyprianus, Lactantius, Victorinus, Optatus, Hilarius, Hieronymus, & ipse Augustinus, vterque Gregorius Nazianzenus, & Nilfenus, Basilus, & alij innumerabiles nō pauperes humanarū disciplinarū ad Ecclesiā vene-

1. Paral. 18.

Exod. 13.

Aug. 2. de doctrina Christiana. c. 40.

Autor. 7.

A runt, nec illas iam boueri ad fidem cōtempserūt, sed aliquando ad res diuinas illustrandas vsurparunt. Et quemadmodum Iudas fortissimus Machabeus, gladium Apollōnij abstulit hostis Iudæorū acerrimi, & erat pugnans in eo omnibus diebus, ita antiqui, & noui Ecclesiæ Doctores, gladiū gentiliū, nimirum sciētias humanas, in suū vsum abstulerūt, & illis nūc aduersus omne genus infidelitatis pugnat. & elapsis tēporibus non sine magna laude pugnarūt. Meritū autē id faciūt, quoniā humanæ disciplinæ per se bonæ sūt, quare debēt sapiētia diuinæ seruire: & quicquid eloquētiæ est, quicquid subtilitatis in disputādo iuste in diuinæ cognitionis obsequium impenditur, propter quod & Philosophis à Deo cōcessum, & in Ecclesiam translatum est. Et quia eloquētia & historia & aliæ humanæ disciplinæ, arma sūt paganorū, nos illas prudētē assumimus, vt sicut Dauid Philisthæū proprio gladio percussit. Ita & nos doctrinas falsas aduersus fidē insurgētes ipsarum gladio iugulemus. Sed omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub cœlo: & has rerū infimarū disciplinas nō esse cōmuniter vltra tēpus adolescentiæ protrahendas certissimū est. Nūc illos excipimus, qui humaniores literas ex obediētia proficētur, quos ab illis abducere, nec volumus, nec valemus, quos charitas & obediētia & Dei volūtas, & adolescentiū necessitas, qui ad sacrā sciētia addiscendam se parant ad hoc genus studij cōtinuādum astrinxit. Ad illos igitur sermo noster dirigitur, qui eam misericordiam à Domino perceperunt, vt ad studia Theologiæ, & sacrarum literarū, & ad munus docēdi & concionandi vocarentur. Ex his nō paucos nostra ætate video libris gentiliū nimis addictos, qui sepositis sacrorum bibliorum voluminibus, & sactorū Patrum cōmentationib; nescio quas antiquorū poetarum fabellas euoluūt, & sentētiās Philosophorū memoriæ commendāt, historias prophanas legūt, & perlegunt, & more puerorū, qui in schola eloquētiæ ludunt, hæc omnia in pulpitis ad populū sacræ doctrinæ audium prædicare nō erubescūt. Alios videas palati infirmiores, qui vulgares libellos mille dictionis & vanitatib; plenos, manibus terunt, curiosis oculis circūspiciūt, vt ex illis nō more Apostolorū, sed ad imitationem histrionū, & parasitorū aliquid facetum, & putrido sale cōditum, quod populo proponāt, ipsi decerpant. Et iam in bibliothecis multorum, qui se Theologos vocāt, Augustinū, Hieronymus, Gregorius, Ambrosius, & reliqui Patres ad ornātū dūtaxat quaruntur; Poetæ verō, & gētiles philosophi, & prophanæ Græcorū, & Latinorū historiæ, & libri curiositatū & vanitatum referti, ad occupationē comparantur. Illi in suggestu, & in cōmuni conuersatione tacent, isti loquuntur, illi ab hominū memoria delicti quiescunt, isti imprudētē se sacris cōcionibus ingerūt: illi quos Deus ad docendum elegit, reiecti, isti quos Ecclesia vix pro adolescentiū primis tyrocinis permittit, ad docēdum admissi sunt. Quasi verō apud fideles plus valeat Ouidius, quàm Paulus, & efficacius moueat Tullius, quàm Euangeliū, & maiorē auctoritatē habeat Homerus aut Seneca, quàm Spiritus sanctus: qui sacras Scripturas dictauit, & cōmuniter in Ecclesia doctoribus loquutus est. Et quidem hos prophanos auctores aliquādo citare, & quæ adolescentiā didicimus semel aut iterū ad memoriā reducere esset tolerabile, imō ab omni reprehensione excusabile, quod Patres antiqui fecerūt, sed hæc viros, & senes, a tunc grandæuos post studia sacrarum literarū legere, hæc cogitare hæc prædicanda disponere, hæc in fidelium cœtibus diebus singulis effutire, nescio quam possit excusationem admittere. Nam si esset lugenda irre-

1. Mac. 3.

1. Reg. 17.

Eccles. 3.

uerentia, in altari Dei, in quo ei sacrificiū offerimus, primo loco Christi imaginem, & statim figurā Cæsariorum; post istam, imaginem Beatæ Virginis, & consequenter Veneris simulachrum, & eodē ordine imagines Petri, & Pompeij, Pauli, & Helio gabali, vnius sancti, & vnius histrionis ponere, & sacra prophanis cōtexere, quare nō erit grauis culpa in Ecclesia, vbi Christum audituri conuenimus, nūc Christum, nūc Quidiū citare, nunc Paulum, & post illum, Nasonem adducere, & eadē serie narrationis prophetas, & poetas, Euāgelistas, & philosophos, sanctos, & histriones, & parasitorum dicta proferre: At hoc, inquit, facimus, vt Scripturas interpretemur. Sed scripturæ sanctissimæ his ad sui interpretationem non indigent, sine quibus sancti Ecclesiæ Doctores eas explanarunt. Et sicut aurum stanno, & plumbo, & aliis infimis metallis non purgatur, sed inficitur, ita Scriptura sacra his poetarum historicorum prophanorum dictis, nō explicatur, sed inuoluitur, & fuscatur. At facimus, vt populum ad audiendam sacrā doctrinam inuitemus, & his tamquā condimētis mulceamus. Quasi verō Ecclesia in ipsa sacra Scriptura & in Patribus suauissima condimenta non habeat, & his vilissimis salsamētis indigeat. Pro mēsa rudis agri colæ condimētū ex alio paratur, sed pro mēsa regis allium reprobatur, & condimētū ex pipere & sacramento, ex cinnamomo, & ex similibus palato suauibus, & pretiosis apponitur. Et sacra concio mēsa summi regis est, ad quam fideles sacrā doctrinam esuriētes, & sitiētes inuitat, quare vos in ea cōdimēta seruorum, id est, dicta gentiliū apponitis, nisi quia Scripturæ sacræ suauitatem ignoratis: Sed esto hæc condimenta sint sacra cōcione digna, sint tamē condimenta, non panis, sint salsamēta, nō cibus, & vt talia, quā moderatissimē apponantur, licet melius & Deo acceptius esset (vt credo) hæc aliena, & extranea nūquā apponere.

Modū penē huius tractationis excessimus, in qua non quid sacræ doctrinæ proponendę congruat, sed quid animabus perfectionem sitientium conueniat, ex instituto tractamus. Sciant tamen hi, istis prophanis studiis maximam sacræ Ecclesiæ, & cōuerfioni fidelium iacturā asferre (quod alio loco ex professo dicemus) & suæ mentis puritati, ac perfectioni mirum in modum officere. Hæc enim studia in viris religiosis, & doctrinam sacram proficitibus, & Deo displicent, & à sacris literis auocant, quæ lectæ & meditatæ mentem emundant, & dum vana legimus, & memoriæ commendamus tranquillitatem & sanctitatem mentis imaginibus vanis, quæ eam scdant, aspergimus. Quomodo enim placebit Deo mēs, quæ sacrarium est Spiritus sancti sæcularibus carminibus plena, historiis referta gentiliū, & sententiis inutilibus prophanorum imbuta? Si duo fratres in vtero Rebecæ pugnabāt, & in visceribus matris collidebantur, ita vt ipsa diceret: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere,] quid facient in mente spiritualis viri duæ nō germanæ, sed diuersæ doctrinæ, quarum vna ad cœlum vocat, altera verō in terrena, & abiecta demergit: Si arca Dei idolum Dagon nequaquam iuxta se manere sustinuit, sed illud abscissis manibus, & capite trūcatum in solum deiecit, quo pacto sacrorum cognitio in Christiano, & religioso corde, inest? & iniquitates falsorum Deorum, & lasciuia poemata, & vana poetarum signenta, secum patienter sustinebit? Si non est participatio iustitiæ cum iniquitate, nec societas lucis ad tenebras, nec cōuentio Christi ad Belial, aut pars fidelis cum infideli,] quid facit cū Pfallerio Horatius, cum Euāgelis Maro, cum Apostolis Cicero, & alij libri in immensum vaniores, quos non amor

A eloquentiæ potest obterege, sed apertum vitium curiofitatis damnare? Perfectō hæc sacrorum, prophanorumq; mixtionē Domino displicere Hieronymi historia satis euidenter probat, quam licet communem, & omnibus notam nō prætermitto his scriptis inferere. Referam tibi, inquit ad Eustochiam Virgineam, meæ infelicitatis historiam. Cū ante annos plurimos, domo, parētibus, sorore, cognatis, & quod his difficilior est, cōsuetudine lautioris cibi propter cœlorū me regna castrasem, & Hierosolymā militaturus pergerē, bibliotheca, quā mihi Romæ summo studio, ac labore confeceram, carere omnino nō poteram. Itaque miser ego, lecturus Tullium, ieiunabam, post noctūm crebras vigilias, post lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum, ex imis visceribus eruebat, Plautus lumbatur in manus, si quando, in memetipsum reuertus, Prophetas legere cœpitem, sermo horrebat incultus, & quia lumen cæcis oculis nō videbā, nō oculorum putabā culpā esse, sed solis. Dū ita me antiquus serpens illuderet, in media fermē quadragesima medullis infusa febris corpus inuasit exhaustum, & sine vlla requie, quod dictū quocq; incredibile sit, sic infelicia mēbra depasta est, vt ossibus vix harerem: Interim parantur exequiæ, & vitalis animæ calor, toto frigidescēte iam corpore, in solo tantū tepēte pectusculo palpitabat: Cū subito raptus in spiritu ad tribunal iudicis pertrahor, vbi tantū luminis, & tantū erat ex circumstantium claritate fulgoris, vt proiectus in terrā, sursum aspiciere nō auderē: Interrogatus de cōditione, Christianum me esse respondi. Et ille, qui præsidebat, Mentiris, ait: Ciceronianus es, non Christianus, vbi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuū. Illico obmuti, & inter verbera (nā cædi me iusserat) eloquentiæ magis igne torquebar, illū mecum versiculum reputans: in inferno autē quis confitebitur tibi? Clamare autem cœpi, & cœlū dicere: Miserere mei Domine, miserere mei. Hæc vox inter flagella resonabat. Tandem ad præsidentis genua prouoluti, qui adstabāt, precabātur, vt veniam tribueret adolefentiæ, & erroi locum penitentię cōmodaret, exacturus deinde cruciatū, si gentiliū literarū libros aliquādo legissem. Ego, qui in tāto cōstrictus articulo, velle etiam maiora promittere, deietare cœpi, & nomē eius obtestas dicere: Domine, si vmq; habuero codices seculares, si legero, te negaui. In hæc sacramēti verba dimissus reuertor ad superos, & miratibus cūctis oculis aperio, tanto lacrymarū imbri perfusus, vt etiā incredulis fidē facerē ex dolore. Nec verō sopor ille fuerat, aut vana sōnia, quibus sæpe deludimur: Testis est tribunal illud, ante quod iacui: testis iudicium triste, quod timui, ita mihi nūquam contingat in talem incidere quæstionē, liuētes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnū, & tāto dehinc studio diuina legisse, quāto nō antē mortalia legerā. O quātos habitū Ecclesiasticū, & religiosum gestātes nūc Dominus inueniret, quos ob similē causā vehementius, & acrius flagellaret, quia inuerecundiū quā Hieron. eiusdē sunt criminis patros! Qui nō Tullii, aut alios similes auctores eloquentiæ gratia legūt, quod nō multū dānaremus, sed libellos linguis vulgarib; aut versu, aut prosa editos, non piā, sed prophana, & parū honesta redolētes, causā curiositatis euoluunt. At non flagellat illos Deus, quoniam illos, aut non amat, aut non nimis amat, & iste zelus Domini, quo statim in hac vita delicta suorum ponit, iudicium est magni erga illos cuiusdā amoris, qui, quod Dei amātis oculis displicet, è vestigio interno dolore cordis excoquit, & illata pœna diluit. Non flagellat illos Deus, quoniā obtantum temporis spatium inutiliter

Hieron.
epist. 22
ad Eustochiam.
13.

Gen. 25.

1. Reg. 5

2. Cor. 6.

impensum non vnus horæ flagellis, sed acerbitate, & diuturnitate ignis purgatorij puniendi sunt.

Sed quis explicet, quantum isti his prophanis studiis ab studio diuinarum Scripturarum auocentur. Nam sicut qui meretricè amat, in vxoris amore tepescit, ita qui disciplinarum inanum amore capitur, sanctissimæ disciplinæ, quæ in cœlû ducit, amore & desiderio priuatur. Et hæc, vt ait Guillelmus Parisiensis, nobilis auctor, sponfa est, cæteræ verò, vt ancillæ & pedisequæ, habendæ sunt, & propter illam solâ querendæ, & diligendæ. Quis autem sustineat propter immoderatum harum amorè ancillarum quemquam ab spôsæ dulcissimæ amplexibus auocari? Leuis etiam animus, ac leuitatibus assuetus immensum pondus sacrarum Scripturarû audire non sustinet. Nemo mittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit. Sic Dominus animû mysteriorum cœlestium cognitione nõ reficit, quem veritate curiositatis, & imbecillitate cõsiderationis rerum prophanarum cõsumptum repetit. Hic enim rumpetur, id est, indigna de Deo, & de rebus diuinis cogitaret, dum illas cum rebus prophanis, quas assuetus est cogitare, componeret. Nemo etiam mittit vinû nouum in vtres veteres, alioqui rumpuntur vtres, & vinû effunditur, & vtres pereunt: sic in mētēs huius vni antiquitatis amatrices, quæ libri prophani continent, sacra mysteria, quæ sicut vinum nouum, ebulliunt, & cor ac mentem immutant, mittenda non sunt. Vidimus enim hoc vinum, in huiusmodi mentes missum, non semel effusum, id est, sine debita maiestate tractatû & sine spiritu administratum, ita vt populum bibentem non inebriet, neque ad reum terrenarum obliuionem inducat. Ideo seuerissimum iudicium est Domini, vt isti qui libris vanis affuescunt, nec libros sacros legant, nec intelligant, nec sciant, nec eorû, quæ summa, ac ineffabilis est, putissima voluptate fruantur. Comedant illi farinâ Egypti, & ex illa sibi, & suis auditoribus panem conficiant, quia donec illam abiciant, cœlestis manna guttimum minime accipiant. Quia verò non potest comedi in-

Guillelmus
de ventu-
ribus
c. 1.

Matth. 9.

Matth. 9.

Iob 6.

Basil. bō.
1. 2. in ini-
cium pro-
uerbiorû.

sulfum, quod non est sale conditû, propterea sacros libros auersantur, in quibus, ob noxias doctrinas, quæ eorum palatum cordis inficiunt, nullam esse suauitatem agnoscunt. Profectò Basilus honestiores disciplinas existimat ab studio Scripturarû abducere. Iam enim quidam, ait, Geometriæ vacantes, quam Egyptij inuenierunt, vel Astrologiæ, quæ apud Chaldaeos in pretio est, denique circa figuras, & vmbas, & ea quæ in aère versantur, tēpus terentes, omnino ex diuinis verbis doctrinam eruditionemque, neglexisse ac spreuisse inueniuntur. Sed & poëtica, & Rhetorica, & sophismatum inuentio multos occupant, quorû materia mendacium est. Nam neque poëtica sine fabulis consistere potest, neque Rhetorica sine arte dicendi, neque demum sophistica sine paralogismis. Si ista ò Basili ex tua sententia, quam nullus sanæ mentis spernet, sacra Scripturæ cognitioni obstant, quæ tamen moderatè accepta damnanda non sunt, & solè eius interpretationi proficere, quid de libris vanis & impuris ipse scitires? An putas poëmata Hispanica, & Italica, & Gallica, impuros amores, & lasciuas historias resonantia, esse manibus religiosorum digna, in quibus verbum Dei proponere, & disertè interpretari discant? Sanè istam lectionè inutilem omnino damnaret, qui lectionem sæpe vilem ob vsum eius immoderatum reiecit. Erubescant ergo mentes Deo consecratæ ista legere, imò & ista respicere: libri vani, quos res publica ad maiora mala vitædam permittit, funditus à cœteribus religiosis auferantur, &

A eos vel contingentes seuerissimè castigentur, ne studia Sacrarum literarum impediunt, & puritati mentium religiosarum officiant.

Illud autè præcipuum est, & nostro instituto cõformius, quòd inutilium disciplinarum cõsideratio, & inanum librorum lectio, mētē maculat, & tranquillitatem ad orādum, & cum Deo colloquendum, expellit. Quod insignis, & valde notādus locus Cassiani demonstrat. Cum enim Germanus ex ore Abbatis Nestorotis audisset, mentis puritatē esse apprimè necessariam ad intelligētiā sacrarum literarum, in hunc modum seniore interogat. Ad hæc ergo occulta primùm cõpūctioe permotus, ac deinde grauius ingemiscēs. Hæc, inquam omnia, quæ copiosissimè digessim, maiora mihi intulerunt desperationis augmenta, quàm hactenus sustinebam. Quippe, cui præter illas generales animæ captiuitates, quibus nõ dubito infirmos quosque pullari, extrinsecus speciale impedimētum salutis accedit, per illam, quam tenuiter videor attigisse notitiā literarum, in qua me ita vel instācia pædagogi, vel cõtinuæ lectionis maceravit intētio, vt nunc mens mea poëtici vel inflectæ, carminibus, illas fabularû nugæ, historiarumque bellorum, quibus à paruulo primis studiõrum imbuta est rudimentis, orationis etiam tempore meditetur, psallentiq; vel pro peccatorû indulgentia supplicanti, aut impudens poëmatû memoria suggeratur, aut quasi bellantium herõum ante oculos imago versetur. Taliûmq; me phantasmatû imaginatio semper illudens, ita mentem meâ, ad supernos intuitus aspirare non paritur, vt quotidianis fletibus nõ possit expelli. Sic ille interrogauit, cui sapientissimus senex respõdit simili instātia, ac diligentia erga sacra Scripturâ impela inanum rerum recordationē esse sensim abolendâ. Ex quo manifestè colligitur, non iam antiquâ, & tempore adolescentiæ quæsitam, sed nouam, & quotidie instillatam vanitatum memoriam, multò efficacius mētē tranquillitatem, ac animæ puritatē, ac fiduciam impedire. Illa namque carminum & historiarum recordatio, quam in adolescentia didicimus annofa est, & imbecilla, ac proinde nõ multum inquietat, at ista vanitatum memoria, nouis lubricationibus aucta, vt robusta, & adolescēs fortius pellicit, & nos diuina meditates, ad res inanes fingēdas inducit. Illam excusat iuuentutis ardor, & desiderium iaciēdi altiorum disciplinarum fundamenta vt cumque sanctificat. Hanc autem quifnam status, aut quænam puritas intentionis excuset? An status religiosus, & sacerdotalis ad propriâ perfectionē querendam, & animarum salutem curādā, & ordinatus? Sed hic talium rerum lectione fedatur, & impotērior ad virtutes quærēdas, & res diuinas annunciantes redditur, & velut cœno his sæcularibus & prophanis obruitur. An intentio omnia sciendi, & omnium disciplinarum exercitatione, quamdam scientiæ vniuersalitatem captādi? Sed ò stulta vniuersalitas, quæ vniuersalitatem virtutum impedit, & spiritum compunctionis, & deuotionis extinguit. Hanc omnium disciplinarum cognitionem, sancti Doctores, qui ea fuerūt præditi, congruis temporibus quæsierunt, & tempore adolescentiæ compararunt, quia elapsa, non legimus ipsos prophanis libris inhæsisse, & poëtarum ac gētilium scripta frequentasse. Quin imò, qui ex ipsis ad vtilem ætatem sine humanis scientiis peruenerūt, nullam postea earû habuere rationē sola sacra Scripturæ cognitione contenti. Ita qui perfectionē & puritatē amat, si adolescēs Philosophotum subtilitates, & Poëtarû suauitates non didicit, iā vir factus, & ad studia Theologiæ subuectus, curâ humana sciendi omnino deponat. Nā profectò

Cassi. col.
14. c. 12.

B

C

D

E

nescio, quomodo illum non pudeat post lectionem carminum, aut librorum inanium ad cōspectum sui creatoris accedere, Psalms canere, aut Christi saluatoris nostri vitam meditari? An non legit in Apostolo: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensā Domini participes esse, & mensā dæmoniorum? Quomodo ergo audet post lectionē libri prophani, & lasciuī, aut parum honesti, qui calici, & mensā diaboli cōparatur, ad mensam Domini, scilicet, ad orationē accedere, & vinum diuinā cognitionis & amoris postulare? Satis perfricta frōtis est, qui hoc audet, & satis mihi compertum est, quod non obtinet. Illos enim, qui similibus vanitatibus inuoluti ad orationem accedūt, Deus iustus iudex irridet. Dicit illis: Vbi sūt Dij vestri, in quibus habebatis fiduciam? De quorum victimis comedebatis adipēs, & bibebatis vinū libaminū: surgāt, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Ipsi vos suis sigmētis pascant, suis nugis demētent, suis illecebris afficiāt, quia ex me sapidā rerū diuinarum cognitionem, & purissimum celestium amorem, quo vos indignos reddidistis, nō habebitis. Hoc ergo initium sit, quo sciendi appetitum moderemur, vt nos, qui vitam spiritualem agimus, vana & prophana penitus ignoremus, & sola spiritalia, & nobis ac proximis, profutura discamus. Reliqua verō, quæ ad rectificandum hunc appetitum pertinent, ne plusquā solet istud caput exerceat, sub principio dicemus.

De eodem appetitu sciendi moderando.

C A P V T X L.

AM à religiosis cordibus amorem, inanium disciplinarum exclusimus. Itemus promissis, & modum sciendi sacras disciplinas exponamus. Si enim vena & prophana à religiosis addiscenda non sunt, imò nec penitus audienda, nec legēda, & humana, vt philosophica, eatenus acceptāda quatenus ad Theologiam cōferunt, quomodo isti studendum sit, ab his, qui perfectionem diligunt, dicendum est nobis, ex quo modus addiscēdi philosophicas disciplinas, qua ratione ad sacram scientiam vtilēs sunt, facile erit explicare. Neq. omnia, quæ ad hoc argumētū pertinēt, dicere aggredimur, quippe qui nōnulla suprā diximus, cū scholasticos religiosos instruximus, & alia in postrema huius operis parte, cū, Deo concedente, ministros animarū erudiemus, sumus dicturi, sed ea tātū que propria huius loci cogitauimus, breuiter proponemus. Omnes scientias siue humanas, siue diuinas modum habere, quo sciantur ipsa philosophia profitetur, cuius sectatores sciēdi modū inuenerunt, eumq. ad formam, artēmq. redactū Dialecticam nuncuparunt. Quod amplius est, docet & Paulus: Si quis, ait, se existimat scire aliquid, nōdum cognouit quemadmodū oporteat eum scire. Vbi hu militatis modestiāq. adeptionem, & propriā ignoratiā cognitionem ad modum scientiæ exquirēda pertinere ait. Docet & Salomon Prudentiā, inquit, tuā pone modum:] quasi & ipsa prudētia, quæ pars est sapientiæ, & omnīū est moderatrix, modo, vt subsistat, indigeat. Duplex autem est modus acquirēdæ sapientiæ, alter quo eā ad sciendum, alter quo ipsam ad nos, & proximos perficiendum acquiramus. Modum illud priorem philosophi tractent, nos verō pro instituto nostro posteriorem explicemus, sine quo & ille primus, & quicquid eo cognitionis acquiratur, parui momenti existimamus. Est namq. sciētia sine adiumento virtutis, innumeris

A referta periculis, quam immoderatus amor ancillam sæpe ambitionis, inanis gloriæ, superbiæ, & quæstus efficit. Quæ profectō similis est gladio in manu phrenetici, similis est pecuniæ in potestate tyranni, similis & formæ, quam natura dedit impudicæ mulieri, de qua inquit Salomon: Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua.] Sicut enim sus circulum aureum, ac splēdidum naribus ferens illum luto immergit, & sordibus fœdat: & sicut mulier impudica, pulchritudine decorata illa ad lasciuiam, & turpitudinis malum abutitur, ita scientia præditus, virtutis amore, & studio destituta, eam facit instrumentum ambitionis, & turpis lucri, & ad inanem gloriam captandam inflectit.

Modus itaque, quo scientiam captare debemus, is est, vt & illā, & ipsius acquisitionem, virtutis ac perfectionis instrumentum faciamus. Qui enim dū scientia proficiunt, non curant augmentū comparare virtutis. Aggæi Propheta reprehensionem audire possunt, qua ait: Respexit ad amplius, & ecce factū est minus: & intulisti in domū, & exufflaui illud: quia in ob causam dicit Dominus exercituum: Quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam.] Ampliores namq. donorum thesauros percipiunt, & licet scientia crescant, quotidie indigentiores fiunt, quia à potioribus donis, nimirum à virtutibus ipsis discedūt. Quia perfectō discedere à virtute est, nō eam procedentibus annis promouere, nec præstantissimo scientiæ instrumento perficere. Quæ autem inferunt in domum Domini, scilicet in mentem suā, Dominus ipse indignabundus exufflat, quoniam scientiam sanē virtute quæsitā, aut penitus inutilem, aut certē parum vtilem esse permittit. Et hoc est illam exufflare, sine fructu virtutis, in ipso habente, & in aliis relinquere. Merita quidem pœna insipientis, qui scire ad sciētiā, vel ad curiositatem, vel ad vanitatem, & non ad virtutem sanctitatemq. festinat, etenim mentem suam, quæ domus Dei est, vacuam deserit, dum soli rerum cognitioni incubās, intellectū disciplinis proprio labore quæsitis replet. Neque istud solum detrimentum ex scientia, non ad virtutem ordinata progreditur, sed & aliud multo nocentius, quod dum virtutem talis scientia non iuat, vitii ac peccatis subseruit. Nam & prima parēs generis nostri vidit, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectūque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit, deditque virō suo, qui comedit.] Vidit, & comedit, & creatoris præceptum transgressa est. Vidit, & dedit vito suo, qui & idem Domini mādatum transgressus, nos omnes filios suos transgressores fecit, & æterna morte damnauit. Cur ita? Quia mulier lignum ad solā curiositatem aspexit. Si enim non ad curiositatem, sed ad gratitudinē, & ad Dei laudē otiosa scēmina arborem aspexisset, non ex aspectu animum delinquendi, sed affectū gratias agendi & creatorem adorādī comparasset. Ecce fructum curiosæ scientiæ, quā non bona intentio parturit, non virtus terminat, non desiderium proficiēdi definit, ad contemptum mandatorū solet impellere, & vt quis suæ ambitioni, aut infami quæstui, vel alij immoderato affectui satisfaciat, non timet, quod etiam Deo displicet inuerecundē patrare. Parum est hoc, nam etī ad propriam voluntatem explendam conferat, alios etiam ad malū instigat, & quos posset bono scientiæ vsu ad sanam mentem reducere, vsu præpostero socios facit damnationis. Mala ista vitat, qui scientiam ad virtutem addiscit: qui orat cum Propheta: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.] Ita scilicet, vt primò bonitatem & sanctitatem quartat, & propter

illam